

Vår referens
Ulrika Isacson

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
linn.gloppestad@regeringskansliet.se

Remissvar

Betänkandet Ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47)

Statens geotekniska institut (SGI) har av Finansdepartementet beretts möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående utredning. SGI är en förvaltningsmyndighet som arbetar för ett säkert, effektivt och hållbart byggande och ett hållbart användande av mark och naturresurser. SGI arbetar för att förebygga och minimera negativa effekter av ras, skred och erosion, effektivisering av markbyggandet, klimatanpassning och metodutveckling inom efterbehandlingen av förorenade områden. SGI har granskat utredningen utifrån vårt kompetensområde och har valt att lyfta fram förslag som vi bedömer påverkar hanteringen av dessa frågor.

Sammanfattning

Bygglövsutredningen ger förslag som styr mot ett förstärkt skydd i fråga om människors hälsa och säkerhet samt risken för olyckor, översvämning och erosion genom att bland annat återinföra lovplikten för komplementbostadshus samt genom att föreslå att åtgärder som inte omfattas av krav på lov ska följa skyddsbestämmelser i detaljplan eller områdesbestämmelser beträffande skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion. SGI anser utredningens förslag angelägna och kan i huvudsak tillstyrka dessa. SGI har dock ett antal kompletterande synpunkter och vill särskilt lyfta fram vissa invändningar när det gäller utredningens förslag avseende minskad bygglovspflicht.

SGI:s synpunkter sammanfattas nedan och utvecklas mer i detalj i remissvarets följande del, sorterat per avsnitt i utredningen.

Bygglövsutredningen saknar viktiga perspektiv utifrån geotekniska säkerhetsfrågor

SGI saknar en utgångspunkt i de allmänna intressena såsom olyckor (ras, skred) och erosion vid utformning av förslaget. Vår samlade erfarenhet visar att de geotekniska frågorna sällan ges tillräcklig uppmärksamhet i detaljplaneskeden eller när lov prövas antingen som förhandsbesked eller bygglov, varför vi här vill lyfta fram vikten av en prövning av såväl bostäder som andra byggnader samt förändringar av marknivå utifrån geotekniska säkerhetsfrågor. Vi saknar perspektivet av att byggnationen kan påverkas av naturolyckor och erosion som sker i dess omgivning.

Utökad lovplikt behövs inom områden med förutsättningar för ras, skred och erosion

Vi ser att den lovplikt vi har idag inte fångar de geotekniska riskerna fullt ut och vi befarar att en minskad lovplikt för komplementbyggnader, tillbyggnader och vissa anläggningar riskerar att leda till ökade geotekniska risker. Detta då en slopad förprövningsplikt kan komma att innebära att fler byggnader, byggnadsverk och dylikt än idag hamnar inom geotekniskt olämpliga områden vad gäller ras, skred, översvämning och erosion. För att motverka detta ser vi ett behov av utökad lovplikt inom geotekniska riskområden, snarare än en minskad lovplikt. Vi föreslår att kommunerna åläggs att i sina

översiktsplaner peka ut områden inom vilka en utökad lovplikt, med avseende på de geotekniska säkerhetsfrågorna, ska gälla. Detta i likhet med föreslagna regler kring krav på lov i skyddat område och krav på lov i värdefullt område.

Det finns behov av tydligare vägledning och utbildning

Vi ser en rad tillämpningsproblem inom ramen för befintlig lagstiftning som vi bedömer beror på en brist på kunskap och kompetens kopplad till hur lagstiftningen är tänkt att tolkas i förhållande till geotekniska frågor. Vi ser därför ett behov av tydligare vägledning och utbildning kring hur kommuner och länsstyrelser ska tolka lagstiftningen, för att fånga upp geotekniska frågeställningar såsom ras, skred och erosion i rätt skede av plan- och byggprocessen och på rätt sätt. Lagstiftarens intentioner i förhållande till dessa frågor behöver tydligt framgå i en sådan vägledning. Detta är enligt SGI:s mening viktigt för att öka förståelsen för varför olika geotekniska underlag behöver tas fram i olika skeden i processen samt hur frågorna är tänkta att hanteras genom processen. Detta bör göras som ett myndighetsövergripande samarbete mellan Boverket och SGI.

SGI föreslår en genomlysning av PBL avseende frågor om ras, skred (olyckor) samt erosion

SGI anser att Bygglövsutredningens intentioner om att skapa ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk som samtidigt säkerställer allmänna och enskilda intressen och ett långsiktigt hållbart byggande av bl.a. bostäder är angelägna. Vi anser dock att utredningen inte har lyckats med de intentionerna fullt ut när det gäller frågor om ras, skred (olyckor) samt erosion. Vi föreslår en genomlysning av PBL som tar hänsyn till de geotekniska förutsättningarna och riskerna med ras, skred och erosion för ett hållbart byggande i ett föränderligt klimat. SGI kan bidra med geoteknisk kompetens i ett sådant arbete.

SGI:s synpunkter

För att kunna hantera frågor om olyckor (ras och skred) samt erosion i ett föränderligt klimat är det viktigt att ta utgångspunkt i hela plan- och byggprocessen. De geotekniska frågorna berör ofta större geografiska områden än vad detaljplaner eller enskilda tomter för bygglov omfattar. I områden med kvicklera eller där förutsättningar för slamströmmar finns är det särskilt viktigt att tidigt utreda dessa frågor, då ett inledande ras eller skred kan påverka stora markområden. Det kan vara nödvändigt att vidta åtgärder i ett sammanhang då utbyggnad av områden sker, eller som förberedande arbeten i tidiga skeden. Rådighet över mark är en viktig aspekt att ta hänsyn till då lagstiftningen för dessa frågor ses över.

SGI anser att det finns problem kopplat till tillämpningen av aktuell lagstiftning för frågor som rör ras, skred och erosion. Den geotekniska kompetensen finns inte alltid på kommuner och länsstyrelser. Frågorna är ännu svårare att hantera för enskilda, som även kan stöta på svårigheter i att upphandla kompetens. Det innebär att frågorna många gånger inte blir tillräckligt utredda i förhållande till de krav som lagen ställer för aktuellt skede i processen, utan förskjuts till senare skeden i processen eller hanteras bristfälligt. Det är därför viktigt att lagstiftningen blir tydlig i förhållande till frågorna.

7.2 Allmänna utgångspunkter

SGI tillstyrker utredningens förslag att införa ett nytt kapitel 9 för lov och förhandsbesked. Vi anser dock att man inte har uppnått syftet med Bygglövsutredningen utifrån perspektivet olyckor (ras och skred) och erosion.

Syftet med bygglövsutredningen är att göra en systematisk översyn av regelverket för bl.a. bygglov. Syftet är att skapa ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk som samtidigt

säkerställer angelägna allmänna och enskilda intressen och ett **långsiktigt hållbart byggande** av bl.a. bostäder. **En särskild utgångspunkt i utredningen har varit att det bara ska krävas lov för en åtgärd om det verkligen behövs en prövning i förhand för att dessa intressen ska få genomslag** (kapitel 7.2). Ett angeläget allmänt intresse, som även är en ingripandegrund för länsstyrelsens tillsyn av detaljplaner och därmed behöver prövas i förhand, är att bebyggelse inte ska lokaliseras till områden där den kan drabbas av olyckor såsom ras och skred eller av översvämning och erosion. SGI anser att Bygglovsutredningen hade kunnat sätta ett tydligare fokus på ovan angivna frågor, för att förtydliga lagstiftarens intentioner med nuvarande regelverk samt de nya förslag som har tagits fram i denna utredning. Vår erfarenhet vid granskning av detaljplaner avseende geotekniska säkerhetsfrågor visar ett stort behov av vägledning kring tillämpningen av aktuell lagstiftning, så att bebyggelse inte placeras på olämplig mark. SGI anser att nuvarande lagstiftning är allmänt hållen och att det är svårt att förstå vad som krävs när det gäller geotekniska säkerhetsfrågor, både vid detaljplaneläggning av, och vid bygglovgivning i, ett område. En genomgång av intentionerna utifrån detta angelägna allmänna intresse hade därför varit värdefullt. En sådan genomgång hade även belyst om lagstiftningen var enkel, effektiv och ändamålsenligt i förhållande till dessa frågor.

SGI ser ett fortsatt behov av att man tar ett samlat grepp kring hur PBL kan förhålla sig till frågor såsom ras, skred och erosion, så att det blir tydligt för samtliga aktörer vad som krävs av kommuner innan det är möjligt att planlägga, eller ge bygglov, inom områden där förutsättningar för ras, skred och erosion finns. Detta i likhet med vad vi föreslår i redovisning av regeringsuppdrag enligt regeringsbeslut M2019/0124/K1 "Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning" kap 7.2. SGI anser även att PBL även måste genomlysas med avseende på dess ändamålsenlighet för att stödja ett långsiktigt hållbart byggande i områden där klimatförändringens effekter är påtagliga idag och i framtiden. I dessa områden kan den planerade markanvändningen att behöva ändras till följd av klimatförändringens effekter. Lagstiftningen ger inte alltid utrymme för att kunna lösa frågor såsom ras, skred och erosion inom ramen för vad lagstiftningen medger.

7.5 En ny lov och anmälningspliktsreglering

SGI delar Bygglovsutredningens bedömning att en ny lov- och anmälningspliktsreglering i första hand bör utformas så att de materiella reglerna får genomslagskraft och utifrån vikten av att säkerställa de allmänna och enskilda intressen som dessa regler vilar på. SGI anser dock att Bygglovsutredningen kunde ha satt större fokus på olycksrisker såsom ras och skred samt erosion och översvämning i utredningen och låtit dessa angelägna allmänna intressen få större genomslag vid utformning av förslaget till ny lagstiftning.

Enligt vår uppfattning är det av yttersta vikt att såväl bostäder som andra byggnader, uppförs på mark som är geotekniskt lämplig. Fokus i utredningen har lagts på omgivningspåverkan i den bemärkelse att det man bygger inte ska påverka sin omgivning. Vi vill trycka på behovet att även lyfta fram omgivningspåverkan utifrån aspekten att omgivningen kan påverka det man bygger. Bebyggelsen som uppförs inom ett område kan påverkas av ett ras, skred eller erosionsproblematik som ibland sker utanför planområdet eller tomten där bygglov söks. Utifrån den aspekten skiljer sig inte den bebyggelse som utförs utanför detaljplan från den som uppförs inom detaljplan, vilket motiverar att dessa frågor får en särskild tillämpning i lagstiftningen likt den som utformas för skyddade och värdefulla områden. Se vårt förslag nedan under 7.5.5, 7.8, 7.9 och 7.10.

7.5.5 En utökad lovplikt för vissa åtgärder

Vi tillstyrker utredningens förslag, men anser att utökade krav på lov även behöver inkludera områden med förutsättningar för naturolyckor såsom ras och skred, erosionsutsatta områden och områden som riskerar att översvämmas. Se vidare avsnitt 7.8, 7.9 och 7.10 nedan.

7.6 Krav på lov för byggnader

SGI tillstyrker utredningens förslag avseende att bygglov ska krävas för nybyggnad av en byggnad som inte är komplementbyggnad. Vi har dock invändningar mot de förslag som ges avseende de undantag som görs avseende ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan och en annan byggnad än ett bostadshus. Skälen till våra invändningar utgörs i första hand av att dessa undantag kan öka ras, skred och erosionsrisken inom de områden de uppförs i och även drabbas av ras, skred och erosion om de uppförs utan att dessa frågor tillvaratas. SGI föreslår som komplement till bygglovsutredningens förslag att bygglov alltid ska krävas i områden med förutsättningar för ras, skred och erosion. Se vidare våra resonemang under avsnitt 7.8, 7.9 och 7.10.

SGI tillstyrker bygglovsutredningens förslag att bygglov ska krävas för nybyggnad av komplementbostadshus. SGI anser att detta är ett viktigt förslag för frågor såsom olyckor (ras och skred) och erosion.

SGI tillstyrker Bygglovsutredningens förslag om att bygglov ska krävas som grund för komplementbyggnad. Vi delar dock inte bygglovsutredningens förslag om att bygglov ej krävs för vissa storlekar av byggnaderna och SGI anser att det är olyckligt att de komplementbyggnader som utförs utanför detaljplanlagda områden föreslås tillåtas bli ännu större. Större byggnader innebär ökade belastningar, som i sin tur kan påverka stabiliteten i slänter negativt.

I avsnittet anges att Bygglovsutredningen inte har funnit skäl att ifrågasätta det idag gällande undantaget från krav på bygglov för nybyggnad och tillbyggnad av ekonomibyggnad i ett område som inte omfattas av en detaljplan. Utifrån de av utredningen åberopade skälen saknas grund för krav på bygglov, men SGI önskar ändå fästa uppmärksamhet på att de geotekniska säkerhetsfrågorna inte verkar ha beaktats i utredningen. I områden med förutsättningar för ras och skred kan en olämplig placering av byggnader innebära att geotekniska stabilitetsförhållanden försämras och riskerna för ras och skred ökar. SGI anser att för att kunna bevaka allmänna intressen såsom risken för olyckor (dvs ras och skred) behövs en bygglovsprövning även för denna typ av byggnader inom områden med förutsättningar för ras och skred.

7.7 Krav på lov för anläggningar

I dag är ett antal uppräknade andra anläggningar än byggnader också lovpliktiga. Bygglovsutredningen föreslår att lovplikten behålls för i princip samma anläggningar som i dag. Vissa av dem kommer dock att omfattas av krav på lov först när de är över en viss storlek. Således kommer det inte att krävas lov för att anordna t.ex. en idrottsanläggning som är mindre än 1 500 kvadratmeter eller en parkeringsplats som är mindre än 50 kvadratmeter i ett område som omfattas av en detaljplan, eller 100 kvadratmeter i ett område som inte gör det. SGI anser att för att kunna bevaka allmänna intressen såsom risken för olyckor (dvs ras och skred) behövs en bygglovsprövning även för denna typ av anläggningar inom områden med förutsättningar för ras och skred. Dessa anläggningar kan drabbas av ras, skred och erosion om de placeras inom fel område men även påverka stabilitetsförhållanden med den belastning som påförs marken. Det skulle kunna innebära att de även påverkar risken för ras, skred och erosion för omkringliggande områden. En generell lovplikt inom områden med förutsättningar för ras, skred och erosion enligt vårt förslag i 7.8, 7.9 och 7.10 kan avhjälpa detta.

För SGI är det otydligt var lagens krav på konstruerade bergsslänter finns. Är konstruerade bergsslänter att betrakta som ett byggnadsverk där kraven på bärförmåga, stadga och beständighet framgår av de tekniska egenskapskraven i 8 kap 4 paragrafen PBL? I så fall är det otydligt för SGI vad som gäller för dessa anläggningar avseende krav på bygglov och förutsättningar för bygglov. Markens lämplighet, avseende risken för blockutfall och berggras utifrån befintliga förhållanden, undersöks

normalt av kommunen inför antagande av detaljplan och eventuella åtgärder föreslås och omhändertas vid detaljplaneläggningen. För konstruerade slänter kan riskerna först bedömas, och omhändertas, då anläggningen utformas i samband med schaktarbeten i berg i byggskedet. Dessa bergsslänter kan komma att påverka bebyggelsen med risk för blockutfall och bergras om de inte utformas på rätt sätt samt om underhåll av bergsslänterna inte sköts. Bergsslänterna kan både utformas som en del i ett annat byggnadsverk, men även som en fristående konstruktion en bit från bebyggelsen. I denna lämplighetsbedömning har länsstyrelsen ingen insyn och det är oklart vilken insyn som kommunerna har, samt i vilken mån kommunerna utövar tillsyn över dessa konstruktioner. SGI vill lyfta fråga om det krävs en större insyn från det allmänna då dessa konstruktioner kan utgöra stora risker. Vi vill även lyfta frågan avseende om utformningen av aktuell lagstiftning inkluderar dessa konstruktioner.

7.7.8 Lovplikt för vissa andra anläggningar

SGI kan konstatera att det föreslås att det inte ska krävas bygglov för upplag som är lägre än 3 m. När det gäller stabilitet i jord innebär ett 3 m högt upplag en stor belastning på marken, vilket kan vara direkt farligt inom områden med lösa jordlager. Ras eller skred kan uppstå till följd av en belastning av ett upplag.

7.8, 7.9 och 7.10 Krav på lov nära gräns, i skyddat område eller i värdefullt område

SGI tillstyrker Bygglövsutredningens tanke att lovplikten bör bestämmas av åtgärdens omgivningspåverkan samt att lovplikten därför bör variera mellan olika områden. SGI anser med hänvisning till det, att utökad lovplikt även bör omfatta områden med förutsättningar för naturolyckor såsom ras och skred, erosionsutsatta områden och områden som riskerar att översvämmas, eftersom omgivningspåverkan på grund av dessa händelser blir stor. Klimatförändringens effekter ökar riskerna.

Utredningen anger att fler åtgärder bör förprövas i områden där allmänna och enskilda intressen är särskilt starka och tar då upp lov nära en tomt- eller fastighetsgräns (eller nära järnväg), i områden som är skyddade av hänsyn till totalförsvaret samt inom områden som är särskilt värdefulla av kulturmiljöskäl. SGI anser att krav på lov även bör omfatta områden med förutsättningar för ras, skred och erosion, eftersom risken för olyckor och erosion är viktiga allmänna intressen och ingår i ingripandegrunderna. Det är vår uppfattning att lovplikten behöver utökas inom sådana områden och detta oavsett om de ligger inom eller utom detaljplan.

SGI föreslår att kommunerna får ett krav på sig att peka ut områden med förutsättningar för ras, skred och erosion i sina översiktsplaner. I översiktsplanen behöver samtidigt redogöras för kommunens syn på vilka hänsyn och särskilda säkerhetsåtgärder som krävs inom det utpekade geotekniska riskområdet. SGI anser att detta leder till en större tydlighet än att enbart förlita sig på att detaljplaner blir tydliga i förhållande till frågorna och att områdesbestämmelser upprättas.

7.13 Krav på marklov

SGI ser positivt på att Bygglövsutredningen föreslår att det ska krävas marklov för schaktning eller fyllning om åtgärden ändrar höjdläget mer än 0,5 m. Det tydliggör i PBL vad som redan är praxis i många kommuner. SGI vill trycka på vikten av att för ett område som inte omfattas av en detaljplan bör det även finnas krav på marklov om åtgärden ska utföras inom ett område med förutsättningar för ras skred och erosion. Detta för att minska risken för olycka (ras och skred).

7.17.2 Genomförande av åtgärder som inte omfattas av krav på lov

Bygglövsutredningen anför att inom områden med detaljplan eller områdesbestämmelser, med sådana bestämmelser som handlar om skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor,

översvämning och erosion, får ej sådana lovbeFriade åtgärder som inte behöver följa detaljplanen eller områdesbestämmelserna uppföras i strid mot dessa bestämmelser. SGI anser att detta är ett viktigt tydliggörande, men vill uppmärksamma på att det inte alltid är så att skyddsbestämmelser införs i detaljplaner i praktiken vilket innebär att många detaljplaner är otydliga i förhållande till frågorna.

Det behöver inte vara uttryckliga skyddsbestämmelser i detaljplanerna som styr mot en lämplig markanvändning, utan det kan vara andra typer av bestämmelser såsom planering av marknivåer, utformning av byggnader med mera som styr mot en lämplig markanvändning i förhållande till ras, skred och erosion. I detaljplanerna framgår sällan varför dessa bestämmelser införts, men de kan ändå lösa uppgiften. I detta avseende blir detaljplanerna i praktiken inte alltid tydliga i förhållande till frågor såsom ras, skred och erosion, vilket innebär att komplementbyggnader eller andra lovbeFriade åtgärder skulle kunna placeras på olämplig mark i redan gällande detaljplaner.

Ibland regleras genomförandet av skyddsåtgärder i exploateringsavtal utan att skyddsbestämmelser införs i planerna. Det blir sällan ekonomiskt möjligt att genomföra åtgärder innan en detaljplan antas, varför ett tillvägagångssätt med exploateringsavtal har utvecklats. Det kan innebära att stabilitetshöjande åtgärder regleras i exploateringsavtal mellan parter, utan att skyddsbestämmelser införs i detaljplanen. Länsstyrelsen förlorar därmed sin möjlighet till insyn över vilka åtgärder som i slutändan genomförs samt med vilka säkerheter mot ras och skred som områden byggs ut. I de fall då åtgärderna är inskrivna i exploateringsavtal istället för i plankartan, ser SGI en risk med att detaljplanerna blir otydliga i förhållande till frågorna. För SGI är det oklart hur exploateringsavtalen följer med detaljplanen över tid och hur det påverkar bygglov som ges inom ramen för detaljplanen, ett antal år efter att detaljplanen antagits. De detaljplaner som redan är upprättade på detta sätt, kommer att påverkas av utredningens förslag.

7.18.15 Förutsättningar för förhandsbesked om att en åtgärd kan lokaliseras på en viss plats

SGI anser att det behöver förtydligas i PBL att för förhandsbesked bör/ska ansökningshandlingen innehålla en lämplighetsprövning av marken gällande olycksrisk (ras och skred). Det vill säga förtydliga att samma lämplighetsprövning för marken som utförs i planprocessen, behöver utföras för dessa objekt.

I utredningen står ”Då prövningen bara bör avse den avsedda lokaliseringen ska prövningen inte avse byggnadsverkets utformning, närmare placering eller liknande. Förhandsbeskedets positiva rättskraft omfattar således endast lämpligheten i lokaliseringen av åtgärden, varför byggnadsnämnden vid en senare lovprövning bara blir bunden av just detta.” samt ”För att förhandsbesked ska kunna ges bör åtgärden inte få strida mot eventuella områdesbestämmelser.”

Förändring av markytans belastning och utformning kan potentiellt ha stor påverkan vad gäller förutsättningar för ras och skred, både för den aktuella fastigheten och på omgivande mark. Det är därför relevant att klarläggande av stabilitetsförhållanden utifrån den tänkta placeringen av byggnationen med resulterande belastning, men även planerad förändring av marknivåer, ingår som förutsättning för ett förhandsbesked.

7.20.2 Krav på kontrollplan

SGI tillstyrker utredningens förslag på att krav på kontrollplan även ska omfatta markåtgärder. SGI anser att det är viktigt att denna ändring kommer med in i propositionen då markåtgärder kan omfatta stora risker.

7.26 Behov av informations- och utbildningsinsatser

SGI ser ett stort behov av informations- och utbildningsinsatser avseende hur aktuell lagstiftning, tillsammans med de nya förslag som ges, kan tillämpas för att bebyggelse ska placeras på lämplig mark utifrån geotekniska säkerhetsfrågor (ras, skred och erosion). Utbildning och informationsinsatser bör utformas i samverkan mellan Boverket, SGI och länsstyrelserna och bör utgå från såväl befintlig som ny lagstiftning.

SGI anser att det finns problem kopplat till tillämpningen av aktuell lagstiftning för frågor som rör ras, skred och erosion, vilket vi belyst tidigare i vårt yttrande. Vi bedömer att detta beror på att man i många kommuner och länsstyrelser saknar kompetens inom geotekniska frågor. De enskilda som söker bygglov saknar ofta kompetens och har även svårigheter att upphandla kompetens, då många geotekniska konsulter inte arbetar åt privatpersoner. Det innebär att frågorna många gånger inte blir tillräckligt utredda i förhållande till de krav som lagen ställer för aktuellt skede i processen, utan förskjuts till senare skeden i processen eller hanteras bristfälligt. Det blir därmed svårt att göra detaljplaner tillräckligt tydliga i förhållande till olyckor (ras och skred) och erosion. Det blir till följd av detta även oklart vad som gäller när ett bygglov ska prövas mot detaljplanerna, vilket påverkar de förslag som ges i aktuell utredning.

9.11.5 Konsekvenser för tillgänglighet, hälsa och säkerhet

SGI anser att de justeringar som föreslås i utredningen generellt sett är bra och styr mot ett starkare skydd i fråga om människors hälsa och säkerhet samt risken för olyckor och erosion. För att regleringen ska få effekt krävs dock tydliga detaljplaner i förhållande till ras, skred och erosion samt att områdesbestämmelser beträffande skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion tas fram och används i praktiken.

I utredningen står: "Åtgärder som inte omfattas av krav på lov ska med vårt förslag följa skyddsbestämmelser i detaljplan eller områdesbestämmelser beträffande skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion. Detta ger ett förstärkt skydd i fråga om människors hälsa och säkerhet. Kravet på att all nybyggnad av bostad ska omfattas av ett krav på bygglov ökar också förutsättningarna för att krav som påverkar människors hälsa och säkerhet tillgodoses."

Vi har tidigare i vårt yttrande beskrivit att det inte behöver vara uttryckliga skyddsbestämmelser i planerna, utan att det kan vara andra typer av bestämmelser såsom planering av marknivåer, utformning av byggnader, prickad mark med mera, som styr mot en lämplig markanvändning i förhållande till ras, skred och erosion. Det behöver bli tydligt för kommunerna att man i detaljplaner alltid måste införa skyddsbestämmelser i områden där till exempel en ytterligare belastning ovan slänt innebär att marken blir olämplig att bebygga. Vår erfarenhet av granskningar av detaljplaner visar att så inte alltid är fallet. Det är även oklart hur dessa planbestämmelser kan utformas utan att strida mot PBL.

Om det inte finns ett uttryckt krav på kommuner att upprätta områdesbestämmelser beträffande skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion ser SGI det som tveksamt att den möjligheten kommer att nyttjas av kommuner. Avseende tillämpningen av områdesbestämmelser har SGI gjort stickprov i kommuner med stora risker genom att leta efter förekomst och redovisning av gällande områdesbestämmelser på kommunens hemsida. Inga uppgifter om områdesbestämmelser kunde hittas på kommunernas hemsida. Enligt Boverkets PBL Kunskapsbanken gäller dessutom att: *"Enligt uppgift från länsstyrelserna används inte områdesbestämmelser i någon större utsträckning. Totalt har 2 områdesbestämmelser antagits i landet under år 2020."* SGI håller med om att användandet av områdesbestämmelser som pekar ut

områden som innebär ett utredningsbehov gällande de geotekniska säkerhetsfrågorna (risk för ras, skred och erosion) är ett bra tillvägagångssätt. Men vi ser det som ett stort problem att det dels verkar vara svårt för medborgare att veta var aktuella områdesbestämmelser redovisas och att det dels inte verkar vara vanligt att kommuner antar områdesbestämmelser. SGI ser därför en risk att för mark utanför detaljplanelagda områden kan andra byggnationer än bostad, inklusive förändring av markgeometri, innebära att skyddet i fråga om människors hälsa och säkerhet potentiellt minskas snarare än förstärks.

För att tillämpning av områdesbestämmelser ska öka ser SGI ett behov av utbildning av kommuner avseende möjligheten med områdesbestämmelser samt hur man kan tydliggöra skyddsbestämmelser i detaljplan. Om man vill att områdesbestämmelser ska tillämpas är det bättre med ett uttryckt krav än en möjlighet. SGI anser också att införandet av ”områden med förutsättningar för ras skred och erosion” i översiktsplaner, enligt vårt förslag ovan, gör lovplikten mer förutsägbar och transparent och bidrar till en enhetlig hantering av frågan över landet.

Övrig synpunkt

Utredningen förutsätter att kommunerna fullgör sitt planansvar och att detaljplanekravet tillämpas i enlighet med vad lagstiftaren förutsatt. Om en kommun avstår från planläggning kan det leda till att lovprövningen blir osäkrare. SGI vill lämna två synpunkter kopplat till detta även om vi förstår att detta varit uppe under utredningen. Det praktiska problemet med att kommunen inte ändrar gamla detaljplaner kvarstår. Kommunen kan därmed inte neka bygglov inom områden som kan vara olämpliga med hänsyn till att lämplighetsprövningen avseende ras, skred och erosion inte genomförts alls eller har genomförts enligt äldre praxis. Vi anser att det är viktigt att kommunen ges möjlighet att hantera denna problematik i praktiken om vi inte ska bygga in oss i ökade risker i framtiden och särskilt i förhållande till ett förändrat klimat. Vi ser även tillämpningsproblem avseende detaljplanekravet och hade gärna sett ett förtydligande i utbildningar och vägledningar avseende att omgivningspåverkan även kan röra geoteknisk omgivningspåverkan och t ex risker med ras, skred och erosion.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Anderberg efter föredragning av geotekniker Ulrika Isacson och enhetschef Maria Kristensson. I ärendets slutliga handläggning har även miljöjurist Sofie Hermansson, strateg klimatanpassning Anette Björlin och berggrundsgeolog Johan Berglund deltagit.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT

Johan Anderberg
Generaldirektör

Ulrika Isacson
Geotekniker